

ЗРАСРБ-Вр №ССИК-1173 от 15.11.2018 г.

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд „ИЗСЛЕДВАНЕ И ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ НА МИННИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ”,

представен от инж. Весела Емилова Петрова,

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”.

РЕЦЕНЗЕНТ: Валентин Кирилов Велев, проф. доктор по икономика, член на Научно Жури, съгласно заповед № Р-1146 от 11. 12. 2017 г. на Ректора на МГУ „Св. Иван Рилски“ – СОФИЯ.

1. Информация за докторанта и процедурата.

Докторант ВЕСЕЛА ЕМИЛОВА ПЕТРОВА е обучаван в катедра „Икономика и управление“ съгласно заповед № Р 12 23/ 02.11. 2012 г. Обучението е осъществено в свободна форма. Съгласно индивидуален учебен план, докторантът е изучавал 3 специализирани учебни дисциплини и е положил изпитите със среден успех отличен (5,50), както и изпит по чужд език(английски) с отличен (6,00) Дисертационният труд е обсъден на 06. 11. 2017 г. от разширен катедрен съвет на катедра „Икономика и управление“, (протокол №2 2017/2018 учебна година) пред научен състав от 11 лица - хабилитирани и доктори и е взето решение да се предложи докторант ВЕСЕЛА ЕМИЛОВА ПЕТРОВА да бъде отчислен от докторантурата с право на защита. Изложеното сочи, че процедурата по обучение и провеждане на научното изследване са в съответствие с изискванията на нормативната база. Към настоящия момент докторант Весела Петрова работи като асистент в катедра „Икономика и управление“ на МГУ „Св. Иван Рилски“.

2. Общи сведения за дисертационния труд и процедурата.

Дисертационният труд е подвързан том, съдържащ 155 стр. основен текст и едно приложение от 3 страници. Посочени са 179 заглавия на използвани източници на информация, от които 53 на кирилица, 109 на латиница и 17 електронни. С тях е покрита значителна част от публикуваното по проблематиката общо за стопанската дейност и в частност за минния отрасъл. Този обхват е предпоставка за успешно теоретично проучване и за успешно цялостно

дисертационно изследване. Трудът е разработен в три глави, увод, заключение и справка със заявени приноси. В увода прецизно и в добра логическа последователност са представени компонентите на концептуалната рамка на труда. Върху тази основа е извършено успешното му структуриране, целенасочено е съдържанието и е постигнато качество, отговарящо на академичните изисквания.

Оценявам положително дефинираните от докторанта: обект и предмет на дисертационното изследване; изследователската теза, целта и задачите за нейното постигане и доказване, а така също подходите и методи на изследване, както и ограниченията в обхвата на изследването. **Първа глава** предлага задълбочено теоретично проучване за предпоставките, същността и развитието на теоретико-практическите постановки на политиката за корпоративна социална отговорност. Нейното съдържание дава доказателства за успешно изпълнение от докторанта на изходната изследователска задача – проучване на съвременното състояние и разкриване на проблемни области. **Във втора глава** е извършен преход от общо корпоративните принципи за отговорност към тяхното конкретизиране в специфичната среда на минното производство. **Трета глава** отразява извършеното по отношение създаването и прилагането на работещ подход за оценка на корпоративната социална отговорност на минните компании. Представени са резултатите от проведеното от докторанта емпирично изследване за оценка на големи български минни предприятия. Успешно е приложена методиката на изследване, като са формулирани насоките за развитие на корпоративната социална отговорност. Заключението включва обобщение на изложеното и формулираните от автора приноси в дисертационния труд. Оценявам, че текстът в изложението доказва изпълнението на изследователските задачи и постигане на целта на изследването.

3. Актуалност на темата.

В своята хилядолетна история човечеството интуитивно или съзнателно се е стремяло към оптимално позициониране в три координатната система, определена от осите на икономическо развитие, екологично равновесие и социална справедливост. Вероятностният характер на света намира проявление в непрекъснатата промяна в позиционирането, т.е. в генерирането на временни предимства от някоя от посочените парадигми на човешката цивилизация. От тук и

не леката задача пред специалисти и политици да управляват процеса на балансирано(наложеният термин е устойчиво) развитие, или поне да минимизират вредните последици при настъпили неблагоприятни събития. Решението се търси на различни йерархични равнища, но неговата конкретизация, реализация и проявление се постига на фирмено, където реално се срещат проблемите на развитие с личностните и групови интереси на притежателите на капитала и на хората на наемния труд. Отчитайки спецификата на минното производство може убедено да се посочи, че познаването и възприемането от собствениците и специалистите, заети в минното производство, на диалектиката на взаимодействието между компонентите на развитие е необходимото условие за дългосрочна фирмена, регионална и национална стабилност. Тези обстоятелства определят необходимостта от специфично третиране на социалната отговорност в добивната промишленост, което генерира актуалността на изследването и на поставената цел на рецензирания дисертационен труд.

4. Изученост на проблема.

Проблемът за корпоративната социална отговорност не е нов за съвременната наука и социално-производствена практика. Той получава публичност в САЩ през 60-те години на двадесети век, а в Европа става обект на дискусии през 90-те. Характерното за този обект на научни изследвания, е че генезисът му е практиката и засилващият се натиск върху корпорациите от страна на гражданското общество да преосмислят своите стратегии, подчинени на стремежа за непрекъснато нарастване на печалбите. В този смисъл огромната значимост на тази проблематика е предизвикала множество научни и научно практически изследвания, което е видно от посочените от автора проучени източници на информация. Дисертационният труд обаче надгражда някои от известните общо фирмени и специфични за минния отрасъл постановки в две основни направления:

- Обвързва проблема със спецификата на минната дейност, и многообразието в неговото проявление, под въздействие на природния фактор и равнището на използваните технологии, риска от динамиката на социално-икономическите условия и влошената околна среда;

- Търсене на механизъм за количествена оценка на корпоративната социална отговорност, отчитащ уникалните фактори, влияещи на минното производство и тяхното количествено проявление при различния тип минни обекти.

5. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

В дисертационния труд се откриват резултати в теоретичен, методичен и приложен план, които могат да се обобщят като:

Извършено е богато теоретично проучване на концепцията за корпоративна социална отговорност като основна парадигма в съвременното фирмено развитие. Обобщенията относно понятийния апарат са надградени със собствени работни определения.

На основата на системния подход са изяснени важни въпроси на развитието на КСО на организациите - политиките и механизмите за успешното развитие при специфичния производствен профил на фирмата.

Предложената адаптирана методика за изследване съдържа оригиналност и е съобразена с конкретните условия на оценявания обект. Използваният от докторанта инструментариум на изследването е адекватен на изследователската цел.

Постижение на докторанта (наред с методическите положения и методиката на изследване), са получените резултатите от емпиричното проучване, върху извадка от големи минни предприятия, които са обобщени графично, анализирани са задълбочено и дават отговор по основните изследователски въпроси. Аргументиран отговор са получили работните хипотези на докторанта.

Крайната фаза на емпиричното проучване предлага обосновани обобщения и изводи относно добрите управленски практики, а тяхното обогатяване е в основата на направени от докторанта препоръки.

В обобщение може да се посочи, че трудът съдържа достатъчни доказателства, потвърждаващи наличие и използване на способности и умения от докторант Петрова в областта на теоретичния анализ, конструктивното разработване на изследователска методика и конкретно апробиране в практическо изследване.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Безпристрастното и критично анализиране на дисертационния труд дава основание да се прецени, че той е актуално, задълбочено, комплексно и завършено научно изследване, представящо вижданията на автора за възможностите за усъвършенстване на системата за оценяване на дейността на минните фирми по провеждане на социално отговорна политика. В съответствие с получените резултати приемам, че изразените от докторанта претенции за приноси са основателни, защитими и коректно заявени. Безспорно е, че те могат да бъдат формулирани и по различен начин, но в съдържателно отношение сочат, че чрез задълбочен анализ на фирмените социални политики, последващ синтез и провеждането на активен експеримент са получени научно-приложни приноси със следното обобщено съдържание:

1. Систематизирани са основни теоретични постановки относно формирането и провеждането от фирмите на социално отговорна политика.

2. Предложено е обогатяване на известни научни хипотези и схващания, прецизирани формулировки в понятийния апарат и в съдържанието на взаимовръзките в системата от методи за провеждане на социално отговорно политика.

3. Обосновани са подход за анализ на тези политики и е предложена адаптирана към спецификата на фирмите от минния сектор методика.

4. Постигнато е коректно приложение на методическия подход в конкретни бизнес условия, позволяващо да се докаже неговата приложимост и коректността на изходната научна хипотеза.

5. Формулирани са препоръки за усъвършенстване на системите за оценяване за конкретните условия в съответствие с резултатите от проведеното емпирично изследване.

Приемам, че претенциите са базирани на реални постиженията на докторанта и са дефинирани коректно. Считаю, че приносите са негова лично дело и като цяло обогатяват теорията и практиката за провеждане на политика за корпоративна социална отговорност. Съгласно възприетата класификация ги

определям като научно-методични и научно-приложни. Оценявам, че изследването като цяло е полезно за българските бизнес организации.

Посочените приноси напълно отговарят на приетите от нашата научна общност и регламентирани в различни нормативни документи изисквания за получаване на образователната и научна степен „доктор“.

7. Оценка на автореферата и публикациите по дисертационния труд.

Авторефератът достоверно представя съдържанието на дисертационния труд. В него се съдържат в логическа последователност основните въпроси на цялостното дисертационно изследване.

По дисертационния труд са направени и представени три публикации. Публикациите са под формата на статии и доклади, публикувани в отраслова периодика или представени от докторанта на научни конференции. Те реално отразяват важни страни на дисертационното изследване и осигуряват публичност на получените резултати.

8. Критични бележки и препоръки.

При изразяването на позиция по този въпрос, винаги съм се стремял да спазвам необходимия баланс: **да бъдем критични, но и да „не изхвърлим бебето заедно с използваната вода“**. В този смисъл трябва да се има предвид, че към всяко научно изследване могат да се отправят определени претенции. Дай боже да ги има, но и да не са самоцелни. Ето защо ще изразя само онези, които имат градивен смисъл и ще се възприемат като препоръки.

1. Стилът на изложение не притежава в достатъчна степен лекота и достъпност, които позволяват авторовите разсъждения да бъдат възприемани еднозначно и при първо прочитане. Убедено препоръчвам придържането към достъпен научен език, което в никакъв случай не обезценява съдържателната страна на изложението и не говори за малък научен капацитет на неговия автор, напротив „простото“ и достъпно изложение най-често е присъщо на най-добрите.

2. За развитието и утвърждаването на докторанта като съвременен научен изследовател ще бъде полезно в бъдещите си научни разработки да представя по-

голяма аргументация при възприемането на определени тези, които са заложи в конструкцията на следващите изследователски етапи.

3. Базирането на изследването върху спецификата на минните дейности формира очакването, че тя, спецификата, ще се открие отчетливо и значително по-смело ще се експлоатира тази парадигма. За съжаление тя по-скоро е представена описателно и като принципна възможност, но не е намерена решителност да и бъде отредено централното място, около което да се развива научното изследване. Разсъжденията по този въпрос са правилни, но имат качествен заряд, а лично аз очаквах и тяхната количествена интерпретация. Пожелавам това задълбочаване да се случи в бъдещи изследвания.

Направените критични бележки не намаляват научно-приложната значимост на дисертационния труд. Нека да бъдат възприети като тема за размисъл и евентуално бъдат отчетени при писането на учебници и монографии.

9. Заключение.

Представеният дисертационен труд е резултат на достатъчно обхватно и задълбочено научно изследване с интердисциплинарен характер и отговаря напълно на критериите за получаване на образователната и научна степен „доктор“. Той интегрира развитието на докторанта през периода на обучение по докторската програма, а така също отразява резултатите от извървяния не лек път на надграждане на икономически и управленски знания върху базовото инженерно образование. Въз основа на изложеното по-горе изразявам подкрепа на представения от инж. Петрова дисертационен труд и предлагам на Почитаемите членове на Научното Жури (утвърдено със заповед № Р-1146 от 11. 12. 2017 г. на Ректора на МГУ) да присъдим на **инж. Весела Емилова Петрова** образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7. **Администрация и управление, научна специалност „Икономика и управление“ (минно производство).**

19. 01. 2018 г.

София

РЕЦЕНЗЕНТ: .....

(ПРОФ. ВАЛЕНТИН ВЕЛЕВ)